

Maniheizmə Giriş

Mani, işiq Peyğəmbəri

Maninin dini haqqında öyrənin

Maniheyələr (arami dilində: Maninaye), İkinci əsr Babiloniyasında Məqəddəs Peyğəmbər Mar Mani tərəfindən açıqlanan monoteistik bir din təşkil edir və bütün insanlığın ruhani azadlığına vurğu edir. Maniheyələr din tarixini dünya üzərində müxtəlif xalqlara sürəkli açıqlanan bir dizi vəli ilə müqayisə edirlər. Bu açıqlamalar, ruhları material əfsanəsinin illuziyasından azad etmək üçün lazımı olan Təmiz Təhsili, İlahi Bilgiyi ötürən İlahi Elçilərin formasında baş verir. Bu İlahi Elçilər, Hərə biri Böyüklik Atasının göndərdiyi bir bütün tərəfindən göndərilmişdir; Maniheyələr Üçüncü Elçinin final və tam açıqlamasını səbirsizliklə gözləyirlər. Üçüncü Elçi, həmçinin “İzgadda” adlanır, əzəlləmiş olaraq ruhları səhvi olmayan bir material dünyasına çəkməyə çalışır.

“İlahi Bilginin zəifləməsi zamanında, qaranlıq dövərində, dinin bozulması dini sektaların sünnəsinin sümük kimi dərini kapladığı zaman, Material dünyada Işıq Dövlətindən göndərilən Hak və Adalet adamı görünəcək. O, “Böyük Ruh”un qüdrəti və fiziki gövdədə yaşamaq qabiliyyəti ilə müvafiq olaraq Məclisdən çox məşğul olacaq.” (Mar Mani İncili 3:1) Bu açıqlamalar ya dinlər formasında, ya da insanların mədəniyyətinə, vaxtına və yerinə uyğun olan mənəvi mərasimlər formasında təzahür edir. “Üçüncü Elçi, Məhəl qralı, Günəş Qalxaşının Məhrəm Rehberi, Işıq Kralının başı, bütün Məşvərələrin Hakiki Rəhbəri, bu dünyalarda olan şahzadə.” (Mar Mani İncili 2:24) “Üçüncü Elçi” adı İlahi Elçinin rolü ilə əlaqədar istifadə edilir, çünki bu Elçi hazırda olduğumuz bu universdəki İkinci Yaradılışın dağılması və yeni bir univers, bu universun Üçüncü Yaradılışı formalaşdırma prosesinin nəzarətini yerinə yetirir.

Böyüklik Atasının göndərdiyi hər bir İlahi Elçi öz mədəniyyəti daxilində Tək İlahi Məbəddən Təmiz Təhsili gətirir. Mərkəzi mesaj aşağıdakılardır: Vaxt və yaradılışın xaricində olan Allahu təqdis edin, fəziləti yetişdirin, kötülükleri ləğv edin və dünya tələbələrini bir kənara qoyun.

Tarix

Katolik Roma Kilsəsi əsrlərlə ərzilər və Maninin təbiətçiləri üzərində sürgünə davam etdirib; Mani təbiətçilərinin qovulmasının böyük bir hissəsi Hippo'lu Augustin'in bariz yalanlarına əsaslanırdı. Protestantlar da anavatanları Roma ana kilsəsinin izini tutdular. Digər dinlər də bu inamın təbiətçilərini bir çox ölkədə zülmədən keçirməklə və hətta öldürməklə məhkumdur.

Maniye din ölmüş bir din deyil. Zülmə görə, maniələr evlərini və məbədlərini qovduklarından, çox zaman qonşuları tərəfindən zülmə müstəmləkələrə yaxınlaşmamak üçün gizlicə və ya başqa dini qruplar içində icra etməyə məcbur qalıblar. İnanca ana vətəndən, Persiyadan, Hindistana, Çinə, Türkiyəyə, Tibete və Qərbi Avropaya köçməkdən yayıldıqca yayıldı.

“Mongoliyadakı soğdi cəmiyyəti yalnız Budist deyildi. Əslində, əksərlik maniələri izləyirdi. Bu iran dininin (217-276-cı illər) Mani tərəfindən Babilonada qurulan çoxqatıllı bir din idi və yayılma zamanı qarşılaşdığı yerli inancların bir çox xüsusiyyətlərini götürürdü. İki əsas formu var idi - biri Qərbi Qədim Asiyada idi... və ikincisi İpək Yolu boyunca daha sonra güclü Budist elementlər qəbul edən Şərqi Məmmədlilyə doğru idi. Birinci dildən sonra İkinci Üçünə qədər yarı rəsmi dillər süryanidən, sonra parf dilində idi. (Mövlud Kültürü və İslam İnkılabı Arasında Tarixi İşbirliyi, Alexander Berzin, 1996, 2003, 2006)

“1902-1907-ci illərdə, Berlin fur Volkerkunde, Şərqi Türkistan (Xinjiang) üçün üç ardıcıl arxeoloji ekspedisiya göndərdi, burada Turfanın qədim qalalarını və mağaralarını araşdırdılar. Turfan ətrafında, çoxsaylı qədim mətnlər və digər artıqları aşkar etdilər. 1909-cu ildə Rusiyanın Elmələr Akademiyası da Turfanın mağaralarını araşdırmağa həsr olunmuş bir arxeoloji ekspedisiya göndərdi. 1905-1913-cü illərdə, Almaniya ekspedisiyaçıları əkskursion hesabatları və görüntülər dərc etdilər və əvvəlki bir zamanlar maniələrin tapıntılarından biri

olmuş Harahoja və Gaochang qədim şəhərlərinin xarabalıqlarında, həmçinin başlanğıcda maniəli bir məbəd olan digər bir məbəd olduğunu təklif etdilər. 1914-cü ildə Rus ekspedisiyası, Bazaklikdə də maniəli bir mağaranın var olduğunu qeyd etdi. 1931-ci ildə Fransız Elmələr Akademiyasının bir arxeoloqu da bu mağaranı araşdırdı və o, bir maniəli din məbədi olduğunu təsdiqləyən, həmçinin başqa bir mağaranın da maniəli mağara ola biləcəyini təklif etdi.

“1988-ci ildə Yaponiyanın Osaka Universitetindən Takao Moriyasu, Xinjiang hökumətinin köməyi ilə Bazaklik mağarasını araşdırdı. 1991-ci ildə Uyghur dilində yazılar olan başqa bir maniəli mağaranın varlığına dair bir monografiya dərc etdi.

Maniə din, ənənəvi olaraq Maninin peyğəmbərə tərəfdən göstərilən mənəvi təlimatlara əsaslanır. Çində bu din “Mingjiao” (Monijiao) və ya “Təmiz Təhsil” adı ilə tanınır və budaizm və daoizm ilə birlikdə icra edilir. Maniələr bir Tək Allah-a və peyğəmbər Mar Maniyə inanır.

Məsələlər və Əmr etirazları

Allaha (Alaha) və ya Onun Birliyinə mövcudluğu etirməyin.

Allahı yaratma ilə qarışdırmayın; biz Allahın vaxt və yaratmaya aid olmadığını inanırıq.

Heykəllərə tapmayın.

Ruhun Elmi Işığın bir qəzəbi olduğunu etirməyin.

On iki Fəzilətin praktikasını ehtimal etməyin.

Həddindən artıq qüvvə tətbiq etməyin.

Bütün insanların, qadınların, bütün millətlərin, milliyətlərin və cinsi münasibətlərin bərabərliyini qəbullenməyin etməyin.

Heyvanlar daxil olmaqla hər hansı bir həyatın qorunmasının praktikasını ehtimal etməyin.

Mar Maninin ilahi peyğəmbərliyini və Işığın Məbədi olduğunu etirməyin.

Büyü və yanlış dini inancları Mani peyğəmbərinin inancı ilə qarışdırmayın.

Cümə axşamı gün batımından cümə gün batımına qədər həftəlik Şabta riyət etməyin.

İsrail xalqının ilahi mövqeyini (Allah tərəfindən seçilib olduğunu) qəbullenməyin etməyin.

Məqbul Allah İncilini və Mar Maninin verdiyi təlimatlardan hər hansı birini onun təlimatlarını önünüzə almağınız olmadan təfsir etməyə çalışmayın.

Məhələn Allahın və İncilin təlimatlarının əksinə olan bir şey tədris etməyin və onların sözlərini əvvəlcədən planladığı mənadan fərqli mənaya dəyişməyin.

Elahi təşəbbüsün bir neçə rəsmdə, etnik qrupda və ya milliyətə məxsus olduğunu öyrətməyin.

Bir qəbiləni və ya etnik mənəsini başqa birinə nisbətən yüksək qiymətləndirməyin.

Bir cinayət cinsinə nisbətən digər bir cinsi üstün tutmayın.

Doğurmağı düşünməyin, çünki bu uşaq qətlə yetirmək eynidir.

Uşaqların və müdafiəsiz yetişkinlərin cinsi cəzalandırılmasını etməyin; cinsi istismarla bağlı məlumatları gizlətməyin. Ehtimal edirsiniz ki, birinin cinsi istismar qurbanı olduğunu bilirsiniz və belə bir günahı müraciət etmək üzrə səlahiyyətli orqanlara bildirmək sizin vəzifənizdir.

Sadəqənin praktikasını etməməyin, çünki bu ruhlarımızın xilas yolu olduğu üçün.

İman qardaşlarımıza, içindən keçdiyimiz vəziyyətlər daxil olmaqla qidalanma, yaşamaq və maliyyə resurslarını təmin edərək, onlara yardım etməyin vəzifənizdir.

İncil, mövqelərimizə münasibət etmək üçün eləyən müqəddəslər texniki və ya divers mesajlarını saxlamamaq və bu texniki, səhvlər olsa belə, tövbə etmək lazımdır.

Ən azı beş dəfə günlük namazın praktikasını ehtimal etməyin.

Müqəddəs Kitabın günlük oxuma praktikasını ehtimal etməyin.

Müqəddəs Kitabın düzgün tədrisini ehtimal etməyin.

İmanımızda təyin olunmuş orucun praktikasını ehtimal etməyin.

Başqaları haqqında yalan söyləməyin və ya dedikodular yaymayın.

Əməl və sözlərinizlə qardaşınızı səhvə salsızlığa gətirməyin.

Seçilmişlərin üzvü olduğunuzu yalan bildirməyin.

Başqasının əşyalarını çalmayın.

Yerdə ciddi zərbələr verməyin.

Allahın mövcudluğunu, Peyğəmbərinə, imanımıza və imanımızın əsaslarına etiraz edən və ya hər hansı bir həqiqi hörmət göstərməyən biri ilə evlənməyin və ya münasibət qurmağın.

Başqalarını əzib çəkməyin. Başqalarını şəxsi görünüşləri, fiziki qüsurları, paltar və maliyyə resurslarından qürur duymamaqları səbəbindən yerinə salınmayın.

İnancımız

İnancımızın bir özetidir. Mani peygamberinin İncilini daha iyi anlamak için herkese okumalarını öneriyoruz.

Tek gerçek Tanrı vardır. Tanrı yaratılmışlık değildir, ancak Varlığının (Işık) içinde bulunabilir.

Tanrı tarafından gönderilen Üçüncü Işık Elçisi adında bir Haberci vardır; Elçi Tanrı değildir.

Mar Mani, Tanrı tarafından gönderilen ve insanlık için bir Peygamber ve Öğretmen olan bir canlı Işık Elçisidir.

Mani İncili, Hakikat ve Işık Ruhuyla dolu bir canlı varlıktır ve ona saygı duyan ve onun prensiplerine göre yaşayanlara sonsuz mutluluk yolunda güvenli bir rehber olarak hizmet eder.

Kişisel yorum, Mar Mani Peygamberinin açık öğretisinden daha üstün olamaz.

Tüm fiziksel madde kalıcı olmadığı için bir illüzyon olarak kabul edilir. Işık olan her şey sonsuz olduğu için gerçektir.

Ruh, maddenin illüzyonunda hapsolmuş olan sonsuz Işık kıvılcımıdır.

Dünyadaki tüm acı, gerçek doğamızı ve yaşamdaki gerçek amacımızdan uzaklaşmamızın ve gerçek doğamıza olan bilgisizliğimizin kaynağıdır.

Gerçek din, insanlığı gerçek doğasına uyandırmak için dünyaya gönderilmiştir ve fiziksel evrenden gerçek mekanına geri dönüşün bir aracıdır.

Tüm gerçek din, ilahi vahiyden gelir.

Tanrı'ya tapınmak ve ona dua etmek ruhun doğal durumudur.

Erdemlerin geliştirilmesi ve kötülüklerin reddedilmesi, ruhu arıtmak için kullanılan yöntemlerdir.

Sadaka, günahlarımızın kefareti bulduğumuz bir yöntemdir. Sadaka, Mani Elitlerine gerçek (ve vejetaryen) yiyecek sunarak uygulanır. Bu sembolik bir teklif değildir, aksine, Mani inananları olarak her hafta (veya her ay) elimizden geldiğince gerçek yiyecek sunar ve karşılığında ruhlarımızın kurtuluşu için araçların dualarını talep ederiz. Makul bir mesafede Elit yoksa, İşiten, yiyecek veya yiyecek bankasına veya evsizler sığınağına bir katkıda bulunmalıdır.

Bağlara bağlılıktan vazgeçmek, ruhun yükselişini kolaylaştırır ve sonsuz Işık Krallığı'na geri dönüşünü sağlar.

Gereksiz herhangi bir güç kullanımı, ruhun gelişimine aykırıdır.

Tüm takıntılar ve bağımlılıklar, bağlanmanın belirtileridir.

Tüm insanlar, kadınlar, erkekler, tüm ırklar, uluslar ve cinsel yönelimler eşit olarak kabul edilir; doğum durumlarına göre kimseyi yargılamıyoruz.

Hayvan yaşamı dahil tüm yaşam korunmayı hak eder.

Tanrı sevgisi, inananların sevgisi, merhameti, hoşgörüsü ve özverili hizmeti aracılığıyla insanlık tarafından yaşanır.

Tanrı'nın barışı, inananların eylemleriyle bu dünyada yansır ve onlar aracılığıyla dünya sonsuz Işık Krallığı'nda bekleyen barışı tadabilir.

Haradan başlamalı?

Mani İnanıcını (آیین مانی) daha fazla öğrenmek isteyenler genellikle “Nereden başlamalı?” diye sorarlar.

İyi bir başlangıç, Işık İnzalari Duası'nı okurken ve Mar Mani Peygamberinin İncilini okuyarak ve çalışarak başlamaktır. Amerika Birleşik Devletleri'ndesiniz ve diğer insanlarla tanışmak neredeyse imkansız, çünkü Amerika Birleşik Devletleri'nde çok az Mani inananı bulunmaktadır. Kardeşlerimizin çoğu Afganistan ve İran'da bulunmaktadır. Bu nedenle, batıdaki çoğu kardeş ve kız kardeş, evlerinde inançlarını yaşar ve mümkün olduğunca çok malzeme okurlar manichaeen.org üzerinde.

Vurgulamak önemlidir ki “Mani” veya “Işık Din” adını taşıyan birkaç grup bulunmaktadır. manichaeen.org'da temsil edilen Mani İnanıcı hiçbir grupta ilişkili değildir. Bu durumu belirtmek önemlidir, çünkü bazı grupların yayınladığı ve Mutlu Peygamber'in öğrettiğiyle uzaktan bile ilişkisi olmayan “saçma” öğretiler vardır. Hatta birçoğu, Greenlees tarafından çevrilen ve onun tarafından Mar Mani Peygamberin İncilinde derlenen İncil metinlerinin varlığını bile bilmez.

Sorularınız varsa, bize ulaşabilirsiniz veya çevrimiçi grup sorularınızı sormak için harika bir yer olabilir.

Mar Mani ve öğretileriyle olan yolculuğunuzda kutsanmanız için dua ediyoruz.

//////////

This Azerbaijani booklet, Introduction to Manichaeism, was prepared by brethren of the Manichaeen Faith for free distribution. It is not meant to be sold. www.manichaeen.org

